

בימי משה – לאחר הזיכוך שנעשה בגלות מצרים¹⁵² – כבר ניתן היה לזכך את חומריות העולם כך שתהיה כלי לאור הקדושה, אבל לא להפוך אותה עצמה לקדושה. ולכן: (א) הביטוי הוא "וידכיבם על החמור" – פעולה שמשמעותה החדרת אור הקדושה אל תוך החומריות; (ב) החמור שימש לרכיבה עבור אשתו ובניו של משה – שכן חומר העולם החל להזדכך, והיה בכוחו לרומם את הדרגות העליונות שבו (משה עצמו).¹⁵³

ואילו בימות המשיח – לאחר גמר מלאכת הבירור והזיכוך – תתגלה הקדושה שבחומריות העולם עצמה. ולכן: (א) הביטוי הוא "עתיד מלך המשיח להיגלות עליו" – כלומר שתהיה קדושה גלויה בחומר עצמו, והוא עצמו יגלה את אור הקדושה בעולם; (ב) החמור ישמש לרכיבה עבור המשיח עצמו – שכן חומר העולם יהיה מזוכך וקדוש עד כדי כך שיוכל לרומם את הנשמה עצמה לדרגה נעלית יותר¹⁵³.

(לקוטי שיחות ח"א ע' 71 ואילך; חל"א ע' 20 ואילך)

לט

בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל (ד, כב)

"לשון גדולה, כמו 'אף אני בכור אתנהו'" (רש"י)

יש להקשות: הרי במקומות אחרים בדברי חז"ל¹⁵⁴ מצינו שמעלתם של בני ישראל נמשלת דוקא למעלתו של "בן קטן" ("כי נער ישראל

152. וכמבואר בתורה אור (יתרו עד, א-ב): "בימי אברהם עדיין לא נתברר ונזדכך חומריות העולם, להיות המשכת אור אין סוף ברוך הוא על ידי מעשה המצוות גשמיות... ולא היו יכולין לקבל הארת אור אין סוף ברוך הוא להיות נקרא עליהם שם מצוות, עד אחר יציאת מצרים, שמצרים הוא כור הברזל... שזיכך את ישראל על ידי קושי השעבוד בחומר ובלבנים... וכאשר נזדככו ישראל - נזדכך גם כן העולם וגשמיותו וחומריותו".

153. וראה המאור שבתורה לספר בראשית, ע' תב-תג.

154. ראה אגדת בראשית פ"ה, א. דברים רבה פ"ה, ז. וראה לקוטי אמרים ואור תורה להמגיד ממעזריטש בתחילתם. ועוד.

ואוהבהו"¹⁵⁵), ואף מובא על כך משל "למלך שהיו לו בנים הרבה, והיה אוהב את הקטן יותר מכולם"; מדוע איפוא ממשיל אותם הכתוב כאן דוקא לבן בכור ("לשון גדולה")?

כדי להבין זאת, יש להקדים ולהסביר את ההבדל בין שני סוגי האהבה – אהבת האב לבנו הגדול ואהבת האב לבנו הקטן:

אהבת האב לבנו הגדול – אינה תמיד רק בגלל עצם היותו בנו, אלא היא יכולה להיות גם מצד מעלותיו האישיות של הבן – חכמתו, מדותיו הטובות, זהירותו בכבוד אביו וכדומה.

אהבת האב לבנו הקטן, לעומת זאת – אינה נובעת ממעלותיו האישיות של הבן (שהרי הבן עדיין לא פיתח מעלות אלו), אלא מעצם היותו בנו; זוהי אהבה עצמותית, שאינה תלויה בסיבות כלשהן.

שני הסוגים הללו קיימים גם באהבת הקב"ה לעם ישראל:

כשבני ישראל עובדים את הקב"ה, לומדים את תורתו ומקיימים את מצוותיו – אהבת ה' אליהם נובעת גם ממעלותיהם הרוחניות, כאהבת האב לבנו הגדול;

ואילו כשבני ישראל נמצאים בדרגה נמוכה יותר, ואין במעלותיהם הרוחניות כדי לעורר אהבה אליהם – אזי אהבת הקב"ה אליהם היא כאהבת אב לבנו הקטן, הנובעת רק מהקשר הפנימי והעצמי ביניהם, ללא סיבות חיצוניות¹⁵⁶.

לאמיתו של דבר, גם כשיהודי הוא בבחינת "בן גדול", בעל דרגה רוחנית גבוהה – יש ביכולתו להביא לכך שהאהבה העצמותית של הקב"ה אליו תהיה גלויה, והאהבה הנובעת ממעלתו הרוחנית לא תכסה עליה; לשם כך עליו לחוש התבטלות כלפי הקב"ה, ולהרגיש עצמו כ"בן קטן" בלבד, שאין בו מעלות משלו.

155. הושע יא, א.

156. וכדברי המדרש (אגדת בראשית שם): "כשם שבנו של אדם, כשהוא תינוק קטן, אם יחטא אין אביו מסלק עליו, מפני שהוא קטן... כך ישראל, אפילו חוטאין בשגגה, מעלה עליהן שהן כתינוק קטן".

אדרבה: כאשר תחושת ההתבטלות כלפי הקב"ה ("בן קטן") מוצאת ביטוי גם בעבודה רוחנית, בתכונותיו ובמעלותיו האישיות של היהודי ("בן גדול") – אזי, לא זו בלבד שהאהבה העצמותית של הקב"ה אליו היא גלויה, אלא שהיא אף מתרחבת ומתפשטת בכל כוחותיו ובכל חלקי נפשו, שבהם עבד את הקב"ה כתוצאה מהתבטלות זו.

זהו ההסבר לכך שהכתוב כאן מתאר את בני ישראל כ"בני בכורי", "לשון גדולה" – בשונה מהמקומות שבהם נמשלו בני ישראל לבן קטן דוקא:

כאשר הכוונה היא לבטא את אהבת ה' לישראל כשלעצמה – המשל המתאים לכך הוא אכן המשל לבן קטן, שהאהבה העצמותית אליו היא גלויה מדרך הטבע;

אבל כאשר הכוונה היא לבטא את מהותם של ישראל - התואר המתאים לכך הוא דוקא "בני בכורי" ("לשון גדולה"), שכן תואר זה מבטא את העובדה שהתבטלותם כלפי הקב"ה (וממילא – האהבה העצמית של הקב"ה כלפיהם) חודרת ומתפשטת גם בתכונותיהם ובמעלותיהם האישיות, בכל מציאותם ובכל חלקי נשמתם.

(לקוטי שיחות חכ"א ע' 20 ואילך)

❖

מ

נִלְכָּה נָא דָרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר (ה, ג)

יש לשאול: מדוע ביקש משה מפרעה לשלח את ישראל לשלושה ימים, בה בשעה שכוונתו האמיתית היתה לשחרור מוחלט¹⁵⁷?

ויש לומר, שמטרתו של משה היתה להבליט את גודל רשעותם של

157. אם כי לא היה שקר בדבריו - שהרי הוא אמר רק שבני ישראל ילכו שלושה ימים במדבר, ולא פירט מה יהיה לאחר-מכן. ולכן שתקו המצרים כשראו שבני ישראל לוקחים עמם את כל נכסיהם למדבר, משום שהם עצמם ידעו שישנה אפשרות שבני ישראל ישארו במדבר.